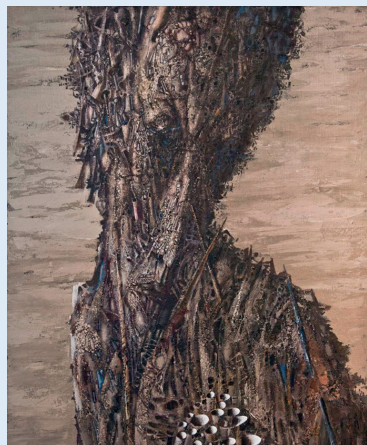

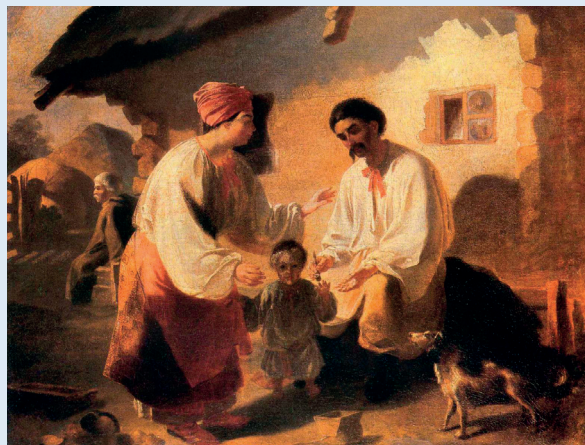
Ukrajínští výtvarníci a jejich práce se liší různorodostí stylů i témat. Tato díla lze zařadit do různých uměleckých stylů a období, ale často je spojuje individuální zkušenost a zájem o ukrajinské prostředí. Některé práce nemusí být spojeny s Ukrajinou nebo Ukrajinci, ale jejich autoři nezapírají své ukrajinské kořeny.

Ivan Marčuk

Zvuk varhan

Magický realismus. Autor žil v USA i Austrálii. Je držitelem ceny Tarase Ševčenka.

Taras Ševčenko

Rolnická rodina (1843)

Mladá rodina se před svým domem raduje z prvních krůčků svého dítěte. Realistická malba významného ukrajinského spisovatele a malíře.

Kateryna Bilokur

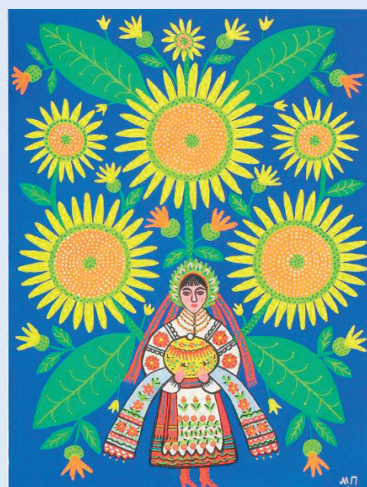
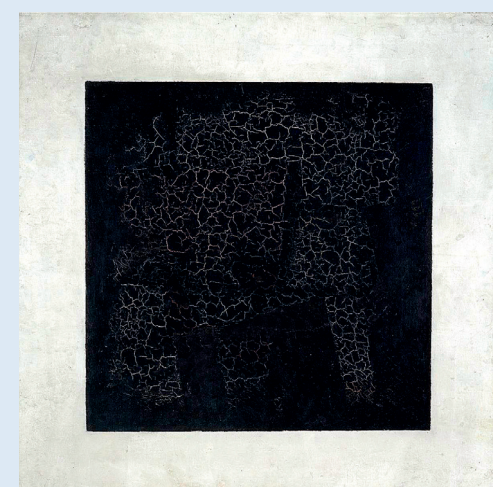
Car – klas, 1949

Tři klásky na obrázku symbolizují hladomor, který udeřil na Ukrajině v roce 1946–47.

Kazimir Severinovič Malevič

Černý čtverec

Nejdůležitější obraz století. Průlomový obraz geometrické abstrakce – stal se ikonou suprematismu.

Maria Prymačenko

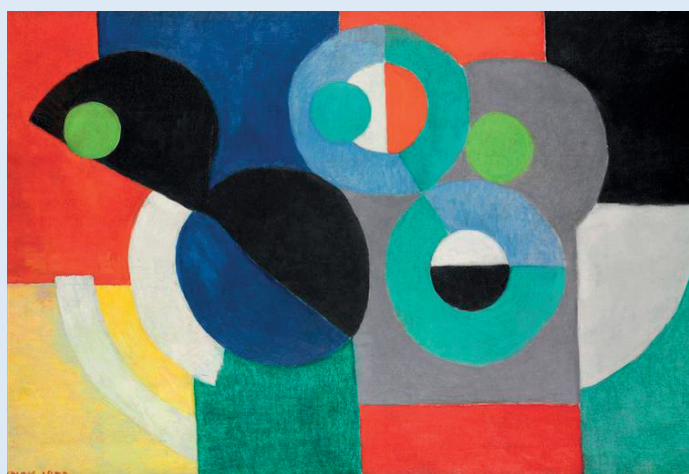
Daruji ukrajinský chléb všem lidem na zemi, 1982

Lidové dekorativní umění, před nímž se poklonil i sám Picasso. V probíhající válce Rusové několik jejich obrazů zničili.

Vasyl Ivanovič Lopata

Spoluautor grafiky ukrajinských hřiven. Zastává názor, že obě strany bankovky by měly mít historickou souvislost.

Sonia Delaunay

Triptych simultanismus, vzájemné prolínání prvků umístěných vedle sebe.

Alexandra Exter

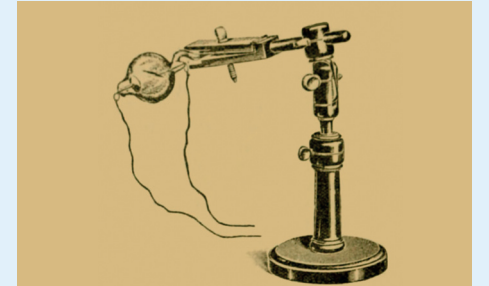
Benátky, 1918, dílo vzniklo přímo v Benátkách na soutěži, má více než 2,5 × 6,3 metrů. Obraz ukazuje na vnímání benátské architektury kubistickými očima.

Ukrajinské výtvarné umění se rozvíjelo od 9. století především v malbách ikon a zdobení rukopisů. Významnou roli hrálo také umělecké řemeslo. V ukrajinském výtvarném umění se odrážejí evropské umělecké směry, které přicházejí na Ukrajinu později. Některá díla mají svůj nezaměnitelný ukrajinský styl díky folklórním motivům a symbolům.

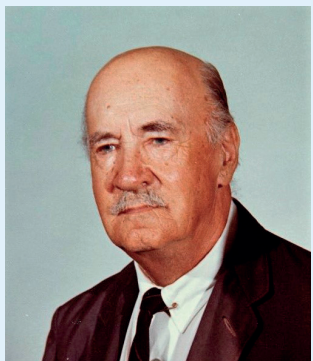
Každý národ se může pochlubit svými významnými osobnostmi. Představujeme Ukrajince, kteří přinesli světu objevy, které posunuly vědní disciplíny dopředu a celkově přispěly lidstvu k lepšímu, exaktnějšímu a hlubšímu poznání. Mnohé z vynálezů se používají dodnes, nebo se využívá nadále podstata těchto objevů.

Vynálezce, fyzik, elektrotechnik a profesor experimentální a technické fyziky **Ivan Puluj** se narodil na Ukrajině, v době, kdy byla součástí Rakousko-Uherské říše. Vystudoval vysokou školu ve Vídni a část života strávil v Praze. Mimo jiné zkoumal Puluj katodové a rentgenové záření. V roce 1895 sestrojil lampu (Pulujova lampy), která kromě viditelného záření produkovala také rentgenové záření (tehdy nazývané „paprsky X“). Ivan Puluj svou práci publikoval v roce 1896, ale podle zdrojů se touto problematikou zabýval již několik let, avšak neoficiálně. Zajímavý fakt je, že svůj největší objev učinil Puluj právě v Praze.

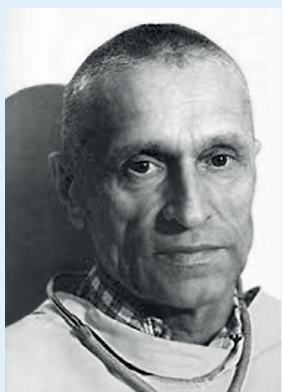

Pulujova lampy byla lepším zdrojem rentgenového záření, než měl v roce 1895 Wilhelm Röntgen. Jedná se o stejné paprsky, které objevil německý vědec Wilhelm Conrad Röntgen a získal Nobelovou cenu.

Projekt létajícího zázračného stroje, dnes známého jako rotorové letadlo, vyvinul Ukrajinec **Ihor Sikorskyj**. Kyjevský letecký konstruktér, který emigroval do USA, patentoval svůj vynález v roce 1931. A v roce 1939 začaly testy vrtulníku. První úspěšný let se uskutečnil 24. května 1940. Celkem společnost Sikorsky („Sikorsky Aircraft“) vytvořila 17 základních letadel a 18 vrtulníků.

Vrtulník nesl název Vought-Sikorsky 300. Měl jeden třílístý rotor poháněný motorem o výkonu 56 kW (75 koňských sil). Jeho dalším známým výrobkem je například vrtulník Sikorsky SH-60 Seahawk.

Dalším významným vědcem a objevitelem z Ukrajiny je otec biokybernetiky **Mykola Amosov**. Tento významný chirurg jako první provedl protězu mitrální srdeční chlopně, čímž zachránil tisíce životů. Amosov je také známý jako vývojář vlastního systému podpory zdraví, o které sám pečlivě dbal, zdravě se stravoval a cvičil. Jeho kniha „Úvahy o zdraví“ vyšla v gigantickém nákladu – 7 milionů výtisků! Do svých 80 let vůbec neodložil skalpel z ruky.

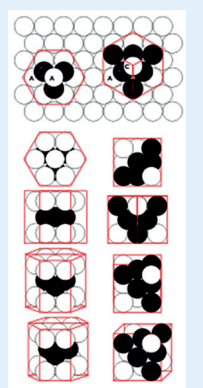
Stříbrná pětihřivnová mince ku příležitosti 100 let od narození Amosova

Ukrajinský vědec ze Zakarpátí **Petro Bobonyč** vynalezl glukometr (přístroj na měření hladiny cukru v krvi) v podobě náramkových hodinek. Pomocí tohoto přístroje si mohou diabetici kdykoli zkontrolovat hladinu cukru v krvi. Není třeba odebírat krev. Jeho glukometr lze také použít k aplikaci inzulínu pomocí inzulínové pumpy, která se programuje prostřednictvím glukometru-hodinek. Bobonyč rovněž vyvinul a patentoval tyto konzole pro mobilní zařízení. Je také autorem optického tomografu pro diagnostiku onemocnění prsu u žen. Tento přístroj by mohl umožnit diagnostiku onemocnění bez použití rentgenového záření, které je pro lidi škodlivé.

Mladá ukrajinská vědkyně, kyjevská rodačka **Maryna Vjazovska**, v nedávné době ohromila svět, neboť vyřešila jeden z nejobtížnějších matematických problémů současnosti, s nímž se vědci potýkají již několik století. V roce 2016 vyřešila problém zaplňování prostoru koulemi. Její úspěch má velký význam pro opravu chyb v mobilních telefonech, internetu a kosmickém výzkumu. Je druhou ženou, která obdržela Fieldsovu medaili a mnoho dalších ocenění. Nyní žije v Laussane ve Švýcarsku.

Matematické zadání „balení koulí“

Ukrajinská věda přinesla světu mnoho cenných vynálezů, objevů a zlepšení. Rozhodně lze říci, že jde ruku v ruce se světovými trendy a přispívá tak obecně ke kvalitnějšímu životu nás všech.

Zdroje textů a obrázkový materiál (není-li uvedeno jinak): sekce ukrajinistiky, katedra slavistiky Filozofické fakulty UP v Olomouci, Křížkovského 10, 779 00 Olomouc

Autor: CESTA DO ŠKOLY – vzdělávání pro všechny, z. s.

Sazba: Vydavatelství UP v Olomouci, Biskupské náměstí 1, Olomouc

Za finanční podpory: Americké centrum Olomouc, třída Svobody 8, Olomouc

Starověká ukrajinská hudba

Melodie a rytmy starověké ukrajinské hudby byly často inspirovány přírodou, zvuky zvířat, lidovými příběhy a legendami. Hudba doprovázela ukrajinské lidové tance, které sloužily k vyjádření starověké ukrajinské hudby byly často inspirovány přírodou, zvuky zvířat a lidovými příběhy a legendami. Hudba byla také součástí ukrajinského lidového tance, který sloužil k vyjádření radosti, smutku, lásky a dalších emocí. Jedním z nejznámějších je původně bojový kozácký tanec hopak.

Fresky z katedrály sv. Sofie – první zobrazení hudebních nástrojů v Kyjevě

Ukrajinský folklórní tanec „hopak“

Jedním z typických nástrojů používaných ve středověké hudbě byla bandura, strunný nástroj podobný loutně. Mezi další populární nástroje patřily housle a dudy. 16.–18. století považujeme za zlatou dobu ukrajinské lidové hudby, zejména písně. Začaly vznikat kozácké dumy, což byly písně líčící boje ukrajinských kozáků. Nejčastěji je zpívali slepí banduristé. Kozácké písně jsou zapsané na seznam kulturního dědictví UNESCO.

Niněra – strunný nástroj třecí

Bandura – nástroj se drží na koleně

Po pádu Sovětského svazu a získání nezávislosti Ukrajiny v roce 1991 začala ukrajinská hudba prožívat nový rozvoj. Vznikly nové hudební skupiny a interpreti, kteří kombinovali tradiční ukrajinské folkové prvky s moderními hudebními styly jako rock, pop nebo elektronická hudba.

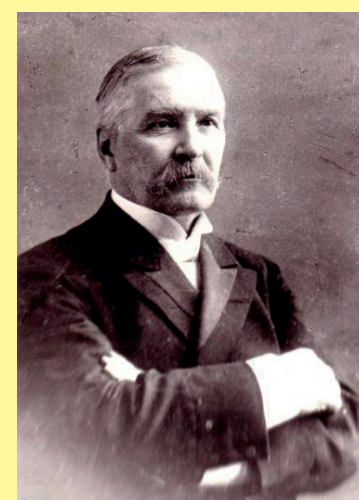
Mezi nejznámější ukrajinské lidové nástroje patří sopilka (zobcová flétna), bandura a buben. Zároveň za pozornost stojí takové neobvyklé nástroje, jako například niněra, cimbál, brumle a trembita.

Trembita – nejdelší hudební nástroj na světě

Novověká ukrajinská hudba

Za zakladatele moderní ukrajinské vážné hudby je považován Mykola Lysenko. Byl jedním z nejznámějších ukrajinských skladatelů, sbíral a zaznamenával ukrajinskou lidovou hudbu. Několikrát koncertoval v Praze.

Mezi další významné ukrajinské skladatele patří Maksym Berezovskyj, Mykola Leontovyč a Myroslav Skoryk. Mykola Leontovyč je autorem četných sborových úprav ukrajinských lidových písní, například koledy „Ščedryk“, jejíž anglická verze s názvem „Carol of the Bells“ je známá po celém světě. V Evropě „Ščedryk“ poprvé zazněl 11. května 1919 z jeviště pražského Národního divadla.

Mykola Lysenko 1842–1912

Pětihřivnová mince se zápisem Leontovyčova „Ščedryku“

Současná ukrajinská hudba

Po získání nezávislosti se ukrajinská hudba začala rychle rozvíjet. Vzrostl zájem o tradiční lidovou hudbu a mnoho umělců se inspirovalo folklorními motivy a kombinovalo je ve své tvorbě s moderními hudebními styly.

Od 2003 Ukrajina se pravidelně účastní soutěže Eurovize. Dopusud vyhrála tuto soutěž třikrát.

Skupina Kalush v roce 2022 vyhrála Eurovision s písní Stefania

Zdroje textů a obrázkový materiál (není-li uvedeno jinak): sekce ukrajinistiky, katedra slavistiky Filozofické fakulty UP v Olomouci, Křížkovského 10, 779 00 Olomouc

Autor: CESTA DO ŠKOLY – vzdělávání pro všechny, z. s.

Sazba: Vydavatelství UP v Olomouci, Biskupské náměstí 1, Olomouc

Za finanční podpory: Americké centrum Olomouc, třída Svobody 8, Olomouc

Prvním středověkým státem na území dnešní Ukrajiny byla **Kyjevská Rus**, již vládla knížata.

Politicky nejvýznamnějším bylo období vlády Vladimíra I. Velkého, který zavedl na Rusi křesťanství a Jaroslava Moudrého, jenž sepsal nejstarší dochovaný zákoník.

Ve 12. století se Kyjevská Rus rozpadla na menší knížectví.

Tripolská keramika, 5000–3000 př. n. l.

Ukrajina v letech 1245–1349

Po rozpadu Kyjevské Rusi hrají důležitou roli oblasti **Halič a Volyn**.

Danylo Romanovych (Haličský) přijal z rukou papeže titul krále a založil město Lviv. Doba jeho vlády byla obdobím největšího kulturního růstu. Území dnešní Ukrajiny se stala postupně součástí dalších útvarů tzv. Zlaté hordy, Litevského velkoknížectví a Polského království a od 15. století také Chanátu krymských Tatarů.

Danylo Romanovych 1201–1264

Záporožská Sič – fialová, Kozácký hejtmanát – tmavě zelená

Kozácká éra

Hlavními obránci hranic před turecko-tatarskými nájezdy a výpady susedů byli od 15. století Záporožští kozáci, jež představovali zvláštní vojenskou třídu, která zasvětila svůj život boji. Kozáci byli nejen zdatnými válečníky, ale vytvořili také bohatou kulturu. Vyvrcholením této éry bylo kozácké povstání proti polské nadvládě v polovině 17. století vedené hejtmanem Bohdanem Chmelnyckým. Toto povstání vedlo k vytvoření státu, který kozáci nazvali Kozácký hejtmanát a Bohdan se prohlásil ukrajinským hejtmanem.

Bohdan Chmelnyckyy

Po téměř 150 let (od konce 18. století do začátku 20. století) se Ukrajinci ocitli pod vládou dvou impérií – carského Ruska a Habsburské monarchie – Rakouského císařství a později Rakousko-Uherska.

V roce 1922 se Ukrajina stala součástí Sovětského svazu. Ve třicátých letech 20. století postihl Ukrajinu nejstrašnější hladomor všech dob, který záměrně vyvolal sovětský vůdce Josif Vissarionovič Stalin.

Během strašného hladomoru 1932–1933 umřely miliony lidí.

V noci na 26. dubna 1986 postihla Ukrajinu jaderná katastrofa globálního rozsahu. Asi 110 kilometrů severozápadně od Kyjeva vybuchl reaktor Černobylské atomové elektrárny. Obrovská radioaktivní mlha se dostala až nad Evropou a šířila škodlivé radioaktivní záření. Mnoho lidí přišlo o domovy a stovky jich na následky výbuchu zemřely a umíraly v dalších letech.

Výbuch čtvrtého jaderného reaktoru

Ukrajina získala v roce **1991** nezávislost. V roce 2004 proběhla Oranžová revoluce na podporu demokracie. V roce 2014 Rusko anektovalo (odebralo) násilně Ukrajině poloostrov Krym a v roce 2022 Rusko zahájilo válku proti Ukrajině s cílem získat její území a zničit její politickou nezávislost. Válka trvá dosud.

Ukrajinská vlajka a socha Nezávislosti

Zdroje textů a obrázkový materiál (není-li uvedeno jinak): sekce ukrajinistiky, katedra slavistiky Filozofické fakulty UP v Olomouci, Křížkovského 10, 779 00 Olomouc

Autor: CESTA DO ŠKOLY – vzdělávání pro všechny, z. s.

Sazba: Vydavatelství UP v Olomouci, Biskupské náměstí 1, Olomouc

Za finanční podpory: Americké centrum Olomouc, třída Svobody 8, Olomouc